

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

Seria B.

„SFATURI PENTRU GOSPODARI”

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D-LUI PROF. UNIVERSITAR

I. SIMIONESCU

SCARLATINA
ȘI ALTE BOLI MOLIPSITOARE

DE

Dr. I. GHEORGHIU

Șef de lucrări la laboratorul Universității Iași

— x —

Seria B.

CARTEA ROMÂNEASCĂ

No. 3

Prețul Lei 2.—

Către cititorii noștri

Unul din punctele principale ale programului Societății de editură „**Cartea Românească**“ a fost și scoaterea de biblioteci pentru răspândirea culturii în mulțime, pe prețuri cât de eftine, în care scop s'a înființat de societate un *fond Cultural* special.

Dând întâietate clasicilor literaturii românești, am scos biblioteca «**Pagini alese din Scriitorii Români**». Căutarea neașteptată ce au găsit, ne dă curajul, chiar cu riscul de sacrificii, să completăm programul propus scoțând și broșuri cu conținut științific. Lupta economică se bizue pe datele științei. Acea țară va dovedi, ai cărei locuitori nu vor munci dibuind ca prin negură ci vor fi conștienți de ce voesc și de ce pot săvârși. Economisirea timpului și a brațelor, ca și agerimea minții în născocirea zilnică a mijloacelor de lucru, știința le procură mai cu ușurință.

Potrivit acestora apărem astăzi cu cele dintâi broșuri din «**Cunoștințe Folositoare**», titlul general ales pentru ele. Vor ieși cu timpul, săptămânal, în patru serii. Fiecare serie cu o anumită natură de cunoștinți, va avea o copertă și un subtitlu deosebit, iar paginația lor va fi astfel în cât se vor putea întocmi la sfârșit într'un volum deosebit.

Seria A, cu subtitlu: *Știința pentru toți*, va trata pe înțelesul tuturor, diferite probleme științifice din toate domeniile, menite să lărgască și întărească cunoștințele fiecăruia.

Seria B, cu subtitlu, *Sfaturi pentru gospodari*, cuprinde subiecte cu aplicarea cunoștințelor în viața de toate zilele, ținând seamă mai ales de trebuințele igienice, agricole, etc. ale populațiunii noastre rurale.

Seria C, cu subtitlu: *Din lumea largă*, cuprinde descrierea locurilor, lucrurilor și a oamenilor din alte țări. Experiențele altor popoare mai vechi, știute de oricine, pot cruța munca de încercare a popoarelor mai tinere.

Aceste serii vor fi scoase sub îngrijirea redacțională a *D-lui I. Simionescu membru al Academiei Române și Profesor la Universitatea din Iași*.

**CUNOȘTINȚI FOLOSITOARE
SFATURI PENTRU GOSPODARI**

SCARLATINA
ȘI
ALTE BOLI MOLIPSITOARE

**ANGHINA DIFTERICĂ — POJARUL — TIFOSUL
— DIZENTERIA —**

BCU Cluj / Cultural University Library Cluj

DE

Dr. I. GHEORGHIU.

**ȘEF DE LUCRĂRI LABORATORUL DE BACTERIOLOGIE
UNIVERSITATEA DIN IAȘI**

BUCUREȘTI

**EDITURA «CARTEA ROMÂNEASCĂ» S. A.
1922**

222161

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCARLATINA

Scarlatina e molipsitoare. — Scarlatina sau anghina cea rea, este una, dintre molimele cele mai grozave, pentru că trece ușor și repede de la un om la altul, pentru că boala ține mult și lasă aproape întotdeauna urme, mai ales când nu e bine îngrijită; chiar dacă scapi cu viață, nu mai ești bun de nimic și boalești cât trăiești.

Toate noroadale lumii prind scarlatina; la unele, boala e mai ușoară. Franțujii, bunăoară, zac de scarlatină cum zăcem noi de coriu (pojar); la noi însă, ca și la englezi, boala e mai grea, ține mai mult.

Scarlatina nu este o boală nouă; eră și dinainte de războiu pe la sate și pe la orașe, dar nu așa de multă ca acum. Erau pe la țară doctori mai mulți și se luau măsuri mai repede și mai din vreme. Astăzi însă pe la țară sunt doctori puțini, doctoriile scumpe și neștiința omului, mare, încât boala crește și se întinde mereu. Anul trecut mai puțină, anul acesta multă de tot, și la anul, dacă merge tot așa, Dumnezeu știe ce se mai poate întâmpla.

De aceea am crezut nimerit să dăm câteva

povețe și semne de cunoaștere a boalei, ca să se poată oricine păzi mai ușor de ea.

Scarlatina este o molimă, pentru că trece de la omul bolnav la cel sănătos și se întinde de prinde tot satul și toată țara.

Cei cari prind mai ușor boala, sunt copiii, pentru că ei sunt cu trupul mai plăpând, mai becisnic, dar o ia și omul mare; numai de pe la 30 ani în sus mai scapi de ghiarele ei. Cel care a mai fost odată bolnav de scarlatină, nu o mai prinde, decât, Doamne ferește! când n'are noroc.

Cum se arată boala. — În timpul zilei, sau prin somn, în plină joacă, sau noaptea târziu, copilul este prins de un scutur de frig și îndată după aceea începe o ferbințeală mare de tot. Tâmpilele îi svâcnesc, îl doare capul, are greață, se sucește, se întoarce pe toate părțile, nu-și mai găsește loc și se plânge că-l doare în gât.

Acesta este timpul când boala se așează de-a binelea în trupul copilului. Este doar vorba că, boala vine cu carul și iese cu dramul, și bine se mai potrivește pentru scarlatină vorba aceasta, pentru că vine deodată și iese încetul cu încetul.

A doua zi dimineata boala și-a arătat semnele pe piele; o roșeață începe mai întâiu pe pielea gâtului, apoi pe piept, pe pânțece și la urmă se întinde pe tot trupul, încât seamănă uneori pielea cu coaja de rac fiert sau cu culoarea pomușoarei (coacăzei), când e coaptă. Numai la acei cu pielea neagră din fire, nu se vede așa de bine roșata. Pe unele părți sunt și pete mai închise, vineții, de culoarea floarei de

stânjinel. Roșeata se vede și mai bine pe la coate, genunchi, la toate încheieturile.

Pe obraji sunt pete late roșii și seamănă ca și cum copilul ar fi fost lovit cu palma peste față de-i rămân obraji roșii ca para focului.

Limba e roșie ca a unei pisici (mâță), are un fel de buburuți mici de uneori pare că ar fi ridicăturile de pe smeură sau mură. Dacă copilul deschide gura și mai mare și dacă știi să te uiți în gâtul lui, ai să vezi pălătușul, bucățica aceea mică de carne, care spânzură la fiecare om în fundul gurei, vezi că e roșie ca sângele. Uneori se vede și murdării în fundul gurei, mai ales dacă bolnavul nu se spală des în gură. Chiar răsuflarea are un miros urât.

Bolnavul arde ca un cuptor încins; nu-i este foame și chiar îi este scârbă de mâncare, varsă numai decât când îi vine miros de bucate. Neputând înghiți din pricina durerii din gât, la unii le curg mereu bale din gură, stupește (scuipă) des și are gâlci umflate și dureroase.

După patru-cinci zile, de boală aprigă, ferbințeala începe să se domolească, roșeata pălește, durerea de gât trece, trec și celelalte dureri, dar începe copilul să se jupească ca șopârla primăvara, când năpârlește.

Aceasta jupeală începe tot așa după cum a venit roșata, întâi cu gâtul, apoi cu pieptul, pânțele și celelalte părți din trup.

Cad bucățele mici de piele de pe fața trupu-lui unele ca tăratele, altele ca mătreața de pe cap. De pe picioare și de pe mâni se jupeaie uneori bucăți mari de piele subtire, albicioasă, iar de pe degete se rup fâșii întregi, de pare că e pielea de șarpe ce se găsește pe câmp, după ce și a lepădat'o.

Acum e paza cea mare! Acum o îngrijire deosbită se cere! căci în vremea jupuelii boala acum trece foarte lesne de la cel bolnav la cel sănătos.

De aceia cum aveți un copil pe care-l bănuți bolnav de scarlatină, înștiințați repede pe doctor, pe agentul sanitar dacă e mai aproape. Nu tăinui boala și nu ascunde bolnavul pentru că-i faci rău și lui și altora. Dacă vecinul are vre-un copil bolnav și nu a spus nimănui mai ales în timp de boliște, oricine are datoria să înștiințeze pe cei care se ocupă cu sănătatea oamenilor, căci dacă această boală stă ascunsă repede trece de la vecin și se lățește.

Dar boala nu începe întotdeauna așa după cum am spus mai sus; uneori ferbințele crește, crește mereu, copilul vorbește întraiurea, nu mai cunoaște pe nimeni, dă ochii peste cap și se prăpădește.

Alte ori boala nici nu se cunoaște, așa de ușoară e, copilul nu simte nimic, se joacă, mănâncă și numai într'o bună zi îl vezi că are fața buhabă, picioarele încep să se umfle și iese cu udul încet și puțin. Copilul capătă dropică fără să știi cum și de unde o are. Numai dacă băgăm de seamă, se vede că de pe pielea lui se iau bucățele mici de piele, ca făina de mărunțică.

CE E DE FĂCUT ?

Când boala s'a ivit în sat, se pune întrebarea ce e de făcut? Cel mai bun lucru este ca atunci când auzi că prin satele vecine este scarlatină, nu te duce prin ele, nici pe la cunoscuți. Dacă este în satul tău nu te duce prin casele pe unde sunt bolnavi, nu lăsa copii să hoinărească.

Aşa e de lipicioasă boala, încât sământa ei se poată aduce în casă şi pe părul cânelui ori a mătei (pisicei).

Dă de ştire repede agentului sanitar dacă e el mai aproape şi nu te îngriji de vecin că se supără, căci e mai aproape cămaşa de trup.

Nu împrumuta nimic în casa cu bolnav, adică nu împrumuta lucruri care să ți le dea înapoi. Ce ai dat, dăruit să rămâie pentru totdeauna; înapoi să nu le mai iei, căci dacă le vei lua, iei şi boala pe care n'ai dat-o cu împrumut.

Dacă s'a îmbolnăvit cineva din casa ta de scarlatină nu mai sta la gânduri şi du-l repede la spital sau la infirmeria din sat. Nu aştepta numai îndurarea lui Dumnezeu. să facă vre-o minune. El face numai atunci când vede că şi omul dă din mâini; pe cel prost şi încăpătănat îl lasă peirei. „Ajută-te şi Dumnezeu te va ajuta“, aşa stă scris la Sf. Scriptură“.

Curăţirea casei. — După ce ai lăsat bolnavul la spital, sau mai bine încă atunci când a plecat din casă pune pe cine rămâne în urnă să spele pe jos, cercevelele geamurilor, uşa şi pragul cu acid fenic (cere acid fenic 5% de la spitărie) sau dacă pe jos e lutuit, stropeşte tot cu acid fenic, dar aşa de bine încât nici un colţisor să nu rămâie uscat.

Sământa boalei stă lipită şi de cel mai mic fir de colb (praf) şi de aceia trebuie să-i vii de hac. Pe orice vreme ar fi, vărueşte pereţii cu var proaspăt, iar dacă n'ai acid fenic cu care să dai pe jos, vărueşte şi pe jos.

Înainte de a te apuca de curăţatul casei, dă la fierț toate rufele de prin casă; ceea ce nu se poate fierbe şi nu mai trebuie, dă-le pe foc.

Lucrurile care se pot spăla cu acid fenic, scaunele, masa și oglinda din părete spală-le fără frică. Dacă n'ar fi prea scump și spirtul e bun în locul acidului fenic.

Pe ceilalți copii care au rămas acasă ține-i din scurt și cum s'a îmbolnăvit unul, îl și duci la spital. E bine ca copii care au rămas să-î ungi în gât cu doctoria următoare cerută de la spitărie și pe care o întrebuințează mult Englezii în asemenea caz: glicerină 100 gr., acid fenic 10 gr., chlorat 4 gr. Se unge în gât seara și dimineța.

Ingrijirea acasă.—Dacă la spital sau la infirmeria din sat nu mai este loc și trebuie să ții bolnavul acasă atunci socoteala se schimbă, grija e și mai mare și pentru bolnav și pentru ceilalți copii. De aceia scoate numai decât pe copii sănătoși și pune-i în altă odaie, ori îi duci la o rudă unde nu este boală în casă.

Cel care rămâne să vadă de copilul bolnav să aibă mare grijă să nu ia boala și mai ales să nu o treacă la altul.

Să se spele pe mâini de îndată ce pune mâna pe bolnav sau pe lucruri de ale lui. Să se spele cu soluție de sublimat corosiv 1 la mia de apă, să poarte părul scurt de tot, să aibă haine simple cu care să stea numai în odaia bolnavului. Să nu ducă mâna la ochi, la nas sau la gură fără ca să se spele. Să nu mănânce în camera bolnavului și nici odată mai înainte de a-și face gargariseală.

În odaia bolnavului să nu rămâie decât numai lucrurile de care are nevoie cel bolnav, încolo nimic.

Să nu calce nimeni în odaia celui bolnav decât cel care e pus pentru paza lui și la ușă să

fie pus un țol udat bine cu acid fenic, ca oricine iese din odaia bolnavului să-și șteargă picioarele, la eșire nu la intrare, cum se face de obicei când intri în casa unui om de treabă și când nu vrei să-i duci noroi în casă. Cel care stă în casă cu bolnavul să-și facă gargară și să-și ungă gâtul înăuntru cu doctoria dată mai sus.

Bolnavului să i se dea tot băuturi răcoritoare cât de des. — Ca să nu i se oprească udul și să capete dropică sunt minunate ciaiurile de mătasă de popușoiu (porumb, cucuruz) ori de coji de cireșe, de pătrunjel, de barba ursului (zis pe aiurea și coada calului, părul porcului); e bun și ceaiul de rădăcină de boz, care crește prin toate părțile. mai ales pe ogoarele neîngrijite de grâu. În ceai se pune puțină miere de albine ori zahăr. Să se dea în sfârșit mult de băut bolnavului, zeamă de lămâie cu zahăr, zeamă de pătrunjel, de morcov.

La mâncare: lapte ori cât de mult, lapte bătut, chișleag. Se poate face fertură dulce, dar *fără de sare*, din cartofi, morcovi, țelină, pătrunjel, o strechori și-i dai să mănânce. Se poate pune deasemenea puțin orez în această zeamă.

Când se face jupuiala pielei, boala este periculoasă și pentru bolnav și pentru cei de prin prejur. Sămânța boalei se găsește și aici în aceste bucățele mici de piele care se desprind, cad jos, se amestecă cu praful, se prăfuesc și cei care vin le înghit odată cu praful (colbul) sau rămân pe haine. pe rufe sau pe toandrelor de pe pat și așa boala trece mai departe de la unul la altul și se întinde. De aceea este bine ca în tot timpul cât ține jupuiala să se ungă bol-

navul pe tot trupul cu vaselină boricată, cu untură topită sau cu unt topit, în sfârșit cu ceva gras care să moaie pielețele și să nu le lase să cadă ușor și ori când. În ziua următoare bolnavul trebuie să facă baie, să se spele bine cu apă și săpun; foarte bine e ca să se puie în baie pastile de sublimat cam una la 10 oca de apă caldă; după baie se unge cu unsoare; tot așa faci cam vr'o 40 zile până când se crede că nu mai este nici un pericol de boală.

Cum se fac ciaiurile. — Se ia 10 gr. de cozi de cireșe sau de mătase de porumb (popușoi) sau mai bine zis cât poți lua în trei degete și le pui într'un litru (oca) de apă clocotită, acoperi, lași puțin timp ca să se moaie și să iasă sucul din ele; strecuri, adaogi puțină miere sau zahăr și îi dai să bea, în loc de apă.

Ciaiul de barba ursului se face astfel: se ia atâta cât se poate prinde între două degete și se pune într'o jumătate de litru (oca) apă clocotită; se lasă să se moaie bine, se strecură și se pune puțină miere sau zahăr; copii iau din el la 2 ciasuri o lingură, iar oamenii mari la 2 ciasuri o ceașcă. Totuși nu se poate lua mai multă vreme căci aduce vătămare, pe când ciaiul de mătase de cucuruz se poate lua și mai multe zile.

Ciaiul de boz se face așa: se ia rădăcina bozului, uscată bine, care se culege toamna târziu. Se pisează și se ia 2 vârfuri de cuțit pentru un ciai și se pune într'un pahar, cu apă clocotită, apoi se lasă de se răcorește, de se limpezeste și se bea în două rânduri.

E bine ca toate aceste buruene să fie strânse și păstrate în fiecare an, căci nici nu știi când te lovește nevoia de ele; dacă totuși nu te-ai

învrednicit din vreme de ele și nu le-ai strânse și nici vecinul nu are de unde să ți le dea, dă fugă la farmacie unde ți le cântărește anume cât îți trebuie pentru un ciai.

Urmările scarlatinei. — Când un bolnav de scarlatină nu este bine îngrijit, ori iese înainte de vreme prin frig, pe afară, ori mănâncă, de toate și orice, dă în dropică numai de cât. Uneori se întâmplă, mai ales la ființele slabe de dă în dropică la cea mai mică schimbare.

Cusurul cel mare al boalei, este că poate lăsa pe urma ei alte boli care rămân toată viața. De aceea se cere mare grijă de dat copilului, când e bolnav. Unii rămân cu dambla, altora le curg urechile, alții fac puroaie în ghindurile gâtului și la stinghe, li se umflă încheieturile, fac apă în burtă, sau la plămâni (bojogi) ori rămâne cu oftică și crește un neputincios, beteag, blestemându-și toată viața ziua când a venit în lume.

De aceea vă spun: când aveți un bolnav de scarlatină nu-l ascundeți prin pod și prin șură, ori pe unde nici mintea nu te duce, ci du-te repede și spune doctorului, ori agentului sanitar, cari cunosc boala. Nu tăinui bolnavul căci acasă ori câtă durere și milă de dânsul vei avea nu poate fi cântat cu îngrijirea de la spital.

Dar dacă se întâmplă ca, Doamne ferește copilul să se piardă, nu mai face pomeni, nici priveghiu ca să se strângă lumea. În loc de pomană, poți împărți boală; în loc de bodaproste capeti blăstăm. Nu împărți hainele și rufele la alți copii înainte de a le fierbe bine cu leșie și a le spăla cu săpun. Cele rupte, dă-le foc; numai așa se curăță de sămânța boalei.

Arde și jucăriile pe care a pus mâna copilul și nu le da la alți copii, căci le dai și boala.

Nu vă pară de glumă. Scarlatina este cea mai ticăloasă dintre bolile care incolțesc pe copil, căci dacă nu e căutat ca lumea, rămâne be-teag și neom viața întreagă.

II.

ANGHINA DIFTERICĂ.

Anghina molipsitoare.— Ca și scarlatina (anghina cea rea) anghina este o boală ce trece ușor și repede de la un om la altul; izbește mai mult pe copii și pe tineri, dar nu cruță nici pe bătrâni. Nu este ca la scarlatină, adică cel care s'a îmbolnăvit odată să nu mai zacă a doua oară. De anghină te poți umplea de mai multe ori chiar în acelaș an. Sunt cazuri cunoscute de doctori, când o persoană a fost bolnavă de anghină difterică de două ori într'o lună.

Sămânța boalei de anghină se cunoaște. Se poate vedea numai cu niște ochiane—numite microscopae — așa de mică ce este. Cei ce știu rostul boalelor o pot deosebi de celelalte boli, după cum cunoști bobul de grâu de cel de secară.

La unii oameni sămânța anghinei stă în gât fără ca să le facă nimic, nici o vătămare, ci așteaptă acolo ca tâlharul timpul prielnic ca să dea la cap. E de ajuns o răceală sau o arsură în gât, ori o altă boală cum e coriul (pojarul) ori scarlatina și hai ! vine și anghina. Alte ori

se întinde și cuprinde satul întreg de mor copii pe capete, dacă nu se caută.

Cum se arată boala. — Ia deodată cu frig de tremură copilul ca varga, apoi deodată te dă în fierbințeală mare. Dacă ai avea un grad și i l-ai pune, ai vedea că se ridică la 39° 5 sau 40° și une ori chiar la 41°, mai ales la copii mici. Vine apoi o sete arzătoare, durere de cap; copilul are greață și une ori vărsături de nu se mai poate opri; vorbește întraiurea (băiguesțe, se năzare) și are durere în gât. În gâtul copilului, deoparte și de alta a pălășului, pe niște umflături înroșite se pot zări pete albe.

Dar une ori anghina nu începe așa; copilul slăbește în câteva zile de nu-l mai cunoști, nu se mai joacă, n'are poftă de mâncare, are sete mereu și arșița este așa de mică, că abia se simte. Dacă te uiți în gâtul lui se văd petele albe cenușii de o parte și de alta a înghițitoarei.

Alte ori copilul n'are căldură de loc, are chiar poftă de mâncare, nu simte nimic altceva decât o durere la înghițit și atâta tot; dar dacă te uiți în gâtul lui se vede gâtul plin de pete alb-cenușii. ¹⁾

Firește că mai sunt și alte boli în care doare gâtul pe copii, dar acele nu sunt așa de rele ca anghina, de care trebuie să ne temem. Așa sunt gâlcele, când copilul are niște ghinzuri umflate ca niște bolfe (umflături) deoparte și alta a gâtului; dar în gât nu are pete albe cenușii

---

¹⁾ Deaceia e bine ca fiecare mamă să știe a căta pe copil în gât. Aceasta și alte sfaturi folositoare sunt arătate în Calendarul gospodariilor pe anul 1922, întocmit de D-l Prof. I. Simionescu și scos de Librăria «Cartea Românească».

Boala când nu este căutată tine șapte până la 10 zile și atunci se prind ghindurile gâtului, iar la unii se umflă în așa hal că nici nu-și mai pot întoarce capul. Alte ori petele din gât se întind pe gât în jos și copilul moare înădușit, atunci boala se zice erup și dacă nu o iai din vreme, se perde copilul.

Injectiile. — Pentru această boală alt leac nu-i decât să chemi în graba mare doctorul ori dacă e mai aproape pe agentul sanitar. Aceștia știu să facă o injecție cu *ser antidifteric*, singura doctorie bună și sigură. Sunt mulți oameni care au mare frică când aud de injecție, dar de câte ori te tai cu cuțitul, ori îți intră un măracine în picior, ori în deget și nu mori? O injecție nici n'o simți aproape când ți-o face și numai frica e mare, iar dacă se întâmplă că a 7-a, ori a 8-a zi să iasă o blândă pe trup, după injecție să nu te sperii căci a 2-a zi trece și nu se mai cunoaște nimic.

Dacă nu se caută în felul acesta bolnavul de anghină difterică, în cele mai multe cazuri moare, iar de se întâmplă de scapă nu-i bun de nici o treabă căci rămâne cu betesuguri. Ori îi rămâne inima slabă, ori are dureri la încheieturi, capătă dropică, rămâne cu picioarele damblagite, ori cu paralizia înghițitoarei de nu poate bea nici apa că-i vine pe nas și câte și mai multe alte betesuguri.

De aceia este bine ca de îndată ce cineva s'a îmbolnăvit de această boală, să cheme doctorul sau agentul sanitar.

Ferește-te de boală. — Când s'a ivit boala în sat copii trebuie opriți de a mai merge la alții și nici alții să vină la ei.

Boala se poate aduce în casă prin jucării,

haine, lucruri, unelte cu care a umblat sau a pus mâna unul bolnav.

Sunt une ori persoane care așa când te uiți la ele ți se par sănătoase și chiar sunt sunătoare, dar care în gâtul și în gura lor au sămânța boalei. E de ajuns să-ți vorbească de aproape sau să bei după el și să iei boala care de altfel lui nu-i face nimic.

Nu săruta copii altuia mai ales când e bolîște în sat căci dacă au sămânță de boală, o aduci la ai tăi.

Dacă unul din copii s'a îmbolnăvit de anghină, atunci cheamă repede doctorul, care va face injecție cu ser antidifteric la cel bolnav ca să se vindece, iar la ceilalți ca să nu se îmbolnăvească

Nu lăsa pe bolnav să scuipe pe jos și ori pe unde apucă și nici în batistă nu e bine căci se usucă și sămânța boalei se împrășteie ca puful de păpădie. E bine să scuipe (stupească) într'o strachină în care se pune creolină cu apă sau acid fenic 5% (cinci la sută), pe care-l iei de la spîțarie.

După ce se vindecă bolnavul văruește casa, lipește pe jos după ce ai udat bine cu soluție de acid fenic 5% sau dacă e podeală spal-o bine cu leșie tare ori cu acid fenic și dă rufele și hainele la fiert.

Astfel stai cu boala în casă și nici nu știi când îți mai face un bucluc.

III.

CORIUL SAU POJARUL.

Coriul e molipsitor. — Coriul are diferite numiri, după localități și după obiceiuri; se chiamă coriù, pojar, rugeolă și iler. Dacă numele se schimbă ca părul lupului, apoi boala rămâne aceeași și de când e lumea se știe tot așa. În țara noastră coriul (pojarul) se cunoaște de mult, și proba că este așa, sunt descântecele și doctoriile băbești, care s'au păstrat până în timpurile noastre.

Coriul este o boală molipsitoare, adică trece repede de la un om la altul și se întinde cu mare ușurință. Nu crută pe nimeni; bogat și sărac, tânăr ori bătrân toți pot lua pojarul dacă n'a fost bolnav odată, căci foarte rare ori să ia pojarul și a doua oară.

Dacă ai ajuns la bătrânețe și nu te-ai îmbolnăvit până la vârsta aceasta, nu te bucură, să poate să nu scapi de el, ba chiar uneori se întâmplă ca sfârșitul să se tragă dintr'o boală de nimic ca pojarul. La noi boala de pojar (coriu) este socotită ca o boală ușoară, oamenii de alte nații însă suferă rău de pe urma lui, cum de pildă suferim noi de scarlatină. Cu toate astea nu e bine să ne jucăm cu boala și cel bolnav de coriu trebuie cântat, îngrijit.

Molima de pojar izbucnește repede și în câte vâ săptămâni se întinde așa de mult, încât cuprinde satele și orașele din țara întreagă. Nu ține însă mult și după cum vine de repede, tot repede se duce. Incepe de obicei primăvara prin

April și pe la sfârșitul lui Mai sau dacă timpul e mai răccros prin Iunie dispare. Se întâmplă cazuri și prin Iulie, după cum altele vin și iarna prin Ianuar. In mijlociu tine 4 până la 7 luni de zile și nu ca scarlatina 2-3 ani.

Cei care se îmbolnăvesc mai repede și mai mult sunt copii între 3—10 ani, dar se îmbolnăvesc și copii mai mici, după cum se îmbolnăvesc și cei mai mari cari n'au avut-o când erau mici. Oamenii știu lucrul acesta că nimeni nu scapă de coriu (pojar) și obișnuesc, mai ales că la noi e și o boală ușoară, ca atunci când s'a ivit boala pun toți copii la un loc ca s'o aibă odată și nu când sunt mai mari și e mai greu de păzit.

Se crede că boala vine în mod regulat, la un timp anumit și mulți bătrâni de pe vremuri îi anunțau ivirea după cititul prin călindarele pentru o sută de ani.

Adevărul este că o altă gloată de copii s'au ridicat și că și aceștia trebuie să-și plătească gloaba coriului.

Cum se capătă.— Sămănta boalei de pojor măcar că nu se cunoaște, ca și accia a scarlatinei, se ia foarte ușor; e deajuns ca un copil sănătos să stea de vorbă cu unul bolnav, mai aproape și boala s'a și prins. Se ia foarte lesne la începutul boalei, atunci când bolnavul tușește, când are guturai, strănută și lăcrimează; la sfârșitul boalei nu se mai ea aproape de loc. Se poate duce de la o casă la alta cu lucruri, jucării, fructe, mâncare dacă au stat în camera unui bolnav pe care el a pus mâna și dacă aceste lucruri au fost duse repede și n'a trecut prea multă vreme până ce au ajuns, căci să-

mănta boalei de pojar moare răpede și nu trăește așa de mult, ca aceia a scarlatinei.

Pentru aceasta este deajuns să se deschidă ușile și ferestrele odăiei în cari a zăcut un bolnav de coriu, să se lase o jumătate de zi așa și casa e curățată gata e și mai bine dacă se vărnește și se spală cu leșie totul. Hainele se întind la soare și vânt, timp de o jumătate de zi.

Cum să arată. — Boala de pojar începe cu un scutur de frig, după care vine arșită mare cu dureri de cap, guturaj, răgușeală și tuse seacă; ochii încep să se înroșească și lăcrimează, din care cauză bolnavii se feresc de lumină. Une ori după scuturul de frig și căldură începe o sudoare (nădușeală) ca după arșita frigurilor de baltă: une ori bolnavul are greață și chiar vărsături. De cele mai multe ori semnele acestea sunt așa de slabe încât abia se prind; copiii se joacă ca și când n'ar avea nimic; numai în spre scară îi apucă ferbințeala și mai bolesc.

După patru, cinci zile de boală, începe să se arate pe față, apoi pe gât și pe restul trupului niște pete mici roșii, deschise, de mărimea unui bob de mei; alte ori seamănă cu mușcăturile de purece și nu se arată peste tot trupul, ci sunt și pete ori părți de piele sănătoasă. În timpul acesta, lăcrimarea și guturaiul sunt mai blânde încep să dea înapoi. Petele uneori sunt vișinii, roș închise, dar ori cum ar fi după 4--5 zile de la ivirea lor pe trup încep să pălească ca frunza când dă de toamnă, apoi nu se mai cunosc de loc. Ferbințeala a scăzut de tot, a trecut și tusea și guturaiul, ochii nu mai sunt roșii, nu mai lăcrimează și de pe fostul bolnav se desprinde și cad jos bucățile mici de tot de piele, solzișor care seamănă cu mătreața din cap și chiar mai

mici de cât ea. Bolnavul este în 15--20 zile vindecat și-și începe viața de mai înainte.

La unii copii, mai ales la cei mai mici, la cei mai slăbuți, mai plăpânzi boala se prinde mai cu temei și dacă nu sunt bine căutați, bine îngrijiți le lasă urme adânci. Rămân copii cu scurgeri de urechi, cu scurgeri de ochi, cu treapd (urdinare), cu pântecul umflat, cu oftică și câte alte boli rele, de nu le mai poți scoate o viață întreagă. Și astea toate pentru că bolnavul nu a fost căutat cum trebuie; e mai mare păcatul ca după o boală așa de ușoară să rămâie copilul cu urme în trup de-l fac neom pentru toată viața.

Iată o pildă: un copil rămâne cu scurgeri de urechi. Boala asta după câțeva vreme îi aduce surzenia, sau trece și mai departe îi umple de puroi osul din darătul urechei și îl găurește; alte ori puroiul intră în cap și copilul moare de ceia ce se chiamă meningită și de care nu scapă nimenca.

Îngrijirea bolnavului. -- De aceea cum se îmbolnăvește copilul de pojar, ține-l în casă, fă foc ca să fie călduț; afară numai dacă e vară.

Ferește-l de răceli, deschide din când în când fereastra ca să aibă mereu aer proaspăt, ține-l în pat și când deschizi geamul ia seama să nu se facă vânt (curente).

Să se spele bolnavul cu apă călduță și să nu se lase nici odată ud; să se spele cu apă și oțet amestecat, dar tot călduț. Prin multe părți este obiceiul de a se spăla copii bolnavi de coriu cu zeamă de varză (moare de urechi), crezând că cu aceasta se scoate tot coriul (pojarul) afară din trup. Obiceiul nu este rău dacă se

spală însă cu zeamă de varză curată care să nu fie stricăată și mai ales să fie caldută.

Să i se spele ochii cu ciai de mușetel (romăniță) caldă. Florile se culeg prin luna Iunie se usucă la umbră, la căldură și la boarea vântului. Ceaiul se face așa: se iau 2 linguri de floare, se opăresc cu apă clocotită într'o ulcică curată de o jumătate de oca (litru) se lasă câtva timp să stea acoperită, apoi cu apa caldută se spală ochii și urechile. Se toarnă înăuntru, întâiu într'o ureche să lasă să stea câtva timp și apoi în cealaltă se face la fel.

Dacă nu este mușetel nuperde vremea, ia de la farmacie (spîțarie) apă boricată, fă-o caldută și spală-i ochii, urechile și dă-i să se spele în gură cât mai des. Dă-i să tragă pe nas apă sărată caldută pe care-o faci așa: ia o lingură de sare și o pui la o jumătate de litru de apă, apoi după ce s'a topit bine, o amesteci și caldută se trage pe nas de mai multe ori pe zi; se poate face tot așa și cu apă boricată caldută.

În ureche e bine să se pună și câteva picături calduțe din rețeta aceasta: Glicerină 25 gr., Acid fenic 0.50 ctgr.

Pentru tuse și durere în piept e bun ciaiul de pojarniță (sunătoare) care se face așa: din flori și frunze care se strâng în luna Iunie se ia cam o mână, dar nu plină și se pune cam într'un litru de apă clocotită; se lasă câtva timp acoperită, i se adăogă puțin zahăr sau miere de albine și se bea cu cîșca. Acest ciai este bun și pentru durerile de cap, pentru mai (ficat) și pentru alte boale dinăuntru.

Foarte bun este încă și ciaiul de floare de tei, care se face în chipul următor: se ia flori de tei, strânse și uscate din timp și se

pune o lingură bună la o jumătate litru de apă clocotită; se acopere ulcica, care trebuie să fie și foarte curată, apoi se lasă câtva timp să se limpezească și apoi se strecoară printr'o cârpă curată; se pune puțin zahăr sau miere și se bea cu ulcica de 2 sau 3 ori pe zi.

În tot timpul cât ține febrințele să i se dea ca mâncare: lapte, ciaiuri, lapte bătut, zară, supe de legume, zarzavat, iar după ce febrințele a trecut poate mânca orice.

Copilul bolnav de pojar (coriu), dacă e bine îngrijit, în felul arătat scapă fără nici o urmă. Dacă însă răcește, ori mănâncă bucate grele, pe cât e de blajin altfel coriul, pe atâta atunci dă naștere la alte boli mai grele. Moartea pândeste după ușă!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV.

FEBRA TIFOIDĂ (TIFOSUL, LUNGOAREA)

Tifosul e molipsitor. — Febra tifoidă care prin unele părți se cheamă tifos, iar prin altele lungoare sau lingoare, este o boală cunoscută de multă vreme în țară la noi pentru că omoară multă lume când începe să bântue și lasă multă jale și durere în urma ei. Este și ea o boală molipsitoare. Se ia ușor și ține patru ori cinci săptămâni în cazul cel mai ușor: mulți însă mor din cea dintâiu săptămână, sau puțin mai târziu dar chiar dacă scapă, pentru multă vreme nu mai sunt buni de nici o treabă.

Este o boală mai mult de toamnă, pentru că-și are temeiul prin lunele August, Septembrie și Octombrie. Cum începe timpul răcoros bo-

liștea scade și nu se mai ivese decât cazuri rare, chiar rare de tot, pe ici pe colea câte un bolnav.

Înainte vreme și chiar astăzi la cei deprinși cu iresurile se mai crede că boala este o babă care umblă pe la mijlocul nopții cu doi desagi în spate și cu niște condici mari și groase, ca cele de biruri. În ele e însemnat cu roș omul care are să ia boala, cel care n'are să o ia cu negru, iar cel care are să moară cu o cruce roșie. Baba umblă în puterea nopții înseamnă casa la care are să cadă un bolnav a doua zi și nu o simte decât câinii care latră de foc.

Aceasta e poveste, bună pentru neștiutori; faptul adevărat e că noi singuri suntem aceia care semănăm boala prin toate părțile. Sămânța tifosului se ia din apă, din colbul care se pune pe fructe, pe mâncare sau îl ducem în gură chiar cu mâna, ne având bunul obicei să ne spălăm înainte de mâncare.

Sămânța tifosului intră în trup prin gură și boala e gata; din omul bolnav ese cu udul (cu pișatul sau treaba mică) și cu seannul (treaba mare) împrăștiindu-se și la alții din pricina urâtului obicei ce-l au mulți de a se pune ori unde sau a arunca murdăriile în toate părțile; acestea sau ajung în apa pe care o bem, sau se usucă, iar colbul (praful) se așează pe fructele (poamele) pe care le mâncăm; alte ori muștele cu labele lor aduc sămânța bolii de pe murdării de om bolnav pe mâncarea noastră. În acest chip capătă omul tifosul.

Fântânele sau puțurile. -- Aice poate e locul de spus cât de neîngrijit se fac la noi fântânele (puțurile) și cum în loc să fie izvor de sănătate sunt cuiburi de boli.

Prin multe locuri fântânele (puțurile) sunt cu apa așa de la față încât o poți lua cu mâna. Înțelegeți cât de curată poate să fie apa aceasta în care se spală donițele tuturor și unde vânturile aduc praful (colbul) de pretutindeni. Prin alte părți se lasă fântânile cu ghisdele putrede, stricate, mucegăite, numai bune ca să se prindă pe ele toate murdăriile aduse de vânt și care apoi se preling în fântână

Alte ori în jurul fântânelor clocește apa în gropi, cursă din treuca boilor, adunată din ploi, călcată cu picioarele murdare de oameni. Și iarăși acele murdării ajung lesne în apa din fântâni, iar când, în zilele de năduf, drumetul bea din ea cu poftă, înghite cu avan (lăcomie) și sămânța feluritelor boli ce se găsesc în apă.

De aceea trebuie să aveți fântânile (puțurile) bine făcute: adânci pe cât se poate, cu ghisdelele ridicate pe o temelie de piatră bine bătută, ca atunci când vine apa de șivoaie să nu curgă în fântână. Să se facă șanțuri de scurgere prin prejur, apa să se scoată cu căldarea (ciutura) legată anume de un lanț ori frânghie ca să nu-și mai vâre toți donița, Dumnezeu știe cât de curată. Fântâna să fie acoperită, pentru ca copii să nu-și găsească de joacă la ea și nici vrăbiile să nu-și poată face cuiburi acolo printre pietrele fântânii.

Fântâna să nu fie făcută prin apropierea locurilor murdare, unde se aruncă gunoaie ori murdăriile satului. Apa e răcoritoare și sănătoasă când e curată; altfel mai bine să rabzi de sete de cât să o bei, căci multe boli și multă jale poate să prilejească.

Nu mai vorbesc de obiceiul rău ce-l au unii de a bea apă de unde se nimereste, chiar și din

băltoacele înverzite, din care chiar vitele nu sorb de cât la mare nevoie. Apa această stătută, bâhilită, dospită, este mai mult o otravă.

Cum se arată boala. — Tifosul vine încetul cu încetul. La început bolnavul pierde pofta de mâncare, îi vine mereu să se întindă, n'are gust de lucru, ostenește repede când se apucă de ceva, îi vine tot să doarmă, simte ameteți, are visuri urâte, scurgeri de sânge din nas, limba e uscată și încărcată la mijloc, roșie la vârf și pe margini.

Starea aceasta ține câteva zile, după care începi fiori de frig și febrintea, mai mult spre sară; azi puțin, mâine mai mult, durerile de cap ajung nesuferite, febrințea crește mult de tot; bolnavul arde, asudă și se svârcolește mai ales neaptea.

Boala s'a așezat deabinele în trup.

Pete mici roșii, ca mușcăturile de pureci se ivesc pe pânțele și pe piept, limba tot mai uscată de ajunge ca un șoric de porc. Uđul este închis, de culoare cafenie și puțin. Buzele sunt arse și la unii chiar gingiile par acoperite cu funingine. Bolnavul vorbește într'aiurea, este neliniștit, sare din pat, ori are vâjieturi în urechi și nu aude.

Partea cea mai rea a boalei este că la unii bolnavi plesnesc mâtele și mor, iar la alții începe să le sângereze matele, fie că dau sângele afară când iese cu scaunul, fie că sângele rămâne în pânțele, ceaia ce este și mai rău; bolnavul moare numai decăt.

Care e mai sdravăn, e bine îngrijit și scapă din toate acestea, după patru ori cinci săptămâni de boală cumplită începe încetul cu încetul să se răcorească și să-și vină în fire. La

alții, mai ales cei neîngrijiți se mai întâmplă ca după câteva zile de stare bună, boala începe ca de la început și o mai duce așa încă două, trei săptămâni.

Bolnavul în sfârșit revine la sănătate încetul cu încetul și rămâne foarte slăbit.

Ingrijirea bolnavului. — Ingrijire mare trebuie de dat bolnavului de tifos. Mai întâiu să se înștiințeze doctorul, ori agentul sanitar; apoi pui bolnavul într'o cameră, singur și scoți pe toți ceilalți ai casei ca să nu mai între nimeni decât numai acel care-l îngrijește. Toată rufăria murdărită de bolnav se ia cu mare pază și să dă la fierț, iar cel care umblă cu ea să se spele cu apă și săpun și să se dea după aceea cu spirt pe mâini, cu soluție de acid fenic 5%, sau cu sublimat corosiv unul la mie. Nu rămâne în odaia unde trebuie să stea bolnavul nici un alt lucru decât numai ceea ce îi este de mare trebuință. Pentru nevoile lui, când iese cu treaba mare sau cu treaba mică, să fie în odaie un vas anume. În acest vas trebuie pus neapărat var nestins, sau var stins făcut atunci proaspăt, așa fel ca bolnavul când iese cu nevoile lui să iasă pe var. V'am spus că sămânța tifosului iese din trupul omului bolnav cu treaba mare și treaba mică și de aceea trebuie omorâtă pe loc.

Altfel murdăriile omului bolnav sunt aruncate afară cu sămânțele vii ale boalei; murdăriile se usucă iar vântul le poartă de colo, colo, ajungând ba pe fructe, ba le ia apa de ploaie și le duce în fântână, ba străbat în pământ și se furișază prin crăpături, tot în apă mai ales când locul unde le aruncăm este foarte aproape de fântână.

Muștele cum li-e obiceiul se pun pe necurăteniile cu sămânța boalei, o ia pe labele murdare, vine și se pune pe mâncarea neacoperită sau pe fața nespălată a copilului și boala nu mai are decât un pas de făcut până ce intră în trup.

De aceea de îndată ce boliste de tifos se ivește în sat se iau măsuri de pază. Mai întâiu apa de băut trebuie fiartă. E adevărat că apa fiartă pierde puțin din gustul ei, dar dacă o bei rece mai că nu se observă. Apa se fierbe în oale curate, acoperite cu capac; se lasă să se răcorească și apoi se bea. Luați numai seama să nu se vâre în ea câni murdare, sau mânele murdare, căci tot aceea este ca și când n'ar fi fiartă. Cine are puțința e bine ca în timpul bolistei să bea ceaiuri și limonăzi făcute cu apă tot fiartă. Mâncările să fie fierbe bine, pâinea prăjită, fructele, poamele opărite bine, sau coapte, este de altfel bine să se mănânce sub forma de chiselită (compot). Brânza și mâncările care nu se pot fierbe și nici frige, trebuie bine acoperite și păzite ca să nu dea muștele la ele.

Paza cea mai bună și cea mai sigură este injecția contra boalei. Injecțiile acestea au speriat lumea pentru că sunt cam dureroase; durerea trece după o zi și e mai bine să suferi o zi, decât să suferi o lună și mai bine de boală, din care nu știi cum scapi și dacă scapi. Toți ai casei trebuiesc duși la doctor pentru injecții: a se ascunde cum e obiceiul nu e bine, căci știut lucru este: te ascunzi de doctor, dar te pândeste boala.

Când bolnavul nu mai găsește loc la spital și trebuie îngrijit în casă, curățenia cea mai mare să domnească împrejurul lui. Cel care îl

ingrijește să nu mănânce fără să se spele pe mâini cu apă și săpun, cu spirt, cu acid fenic.

În pragul ușii să se pună un tol stropit într-una cu acid fenic, pentru ca sămânța bolii să nu se ia pe talpă.

Căturea bolnavului. — Bolnavului să i se dea băuturi răcoritoare, ciai cu lămâie și cu câteva picături de rom ori coniac, limonadă de lămâie, ciaiuri de floare de tei, de mușetel, de mătasă de popușoi (porumb) ca și la scarlatină. Să i se dea ca să-și spele des gura cu apă, să i se dea să-și ungă limba și gingiile cu glicerină 100, acid fenic 2 gr. chlorat 4 gr. doctorie ce o faci la spitărie, ori îi dai să-și spele gura cu apă oxigenată îndoită cu ciai de mușetel, în momentul când se întrebuintează.

Dacă bolnavul are fierbințeală mare îl pui în cearșafuri (prostiri) ude, pe care le schimbi de îndată ce s'au înfierbântat. Iată cum le faci: spală cu oțet de trandafir slăbit cu puțină apă; înfășori în el pe bolnav ca pe un copil mic, îl mai învălești pe deasupra cu un cearșaf uscat și-l lași un sfert de ceas, sau o jumătate de ceas până când cearșaful s'a înfierbântat bine de tot. Mai bine este încă să i se facă băi reci. Adică se ia bolnavul ușor și se pune să stea cam vr'o zece minute într'o albie sau balie cu apă, apoi se scoate, se șterge și se culcă în pat. Dacă fierbințeala se ridică din nou i se face iarăși o baie. I se pun comprese reci pe inimă, pe cap, se spală cu oțet de trandafir slăbit cu apă; de de aceia e bine să nu lipsească din casa nimănui o sticlă cu oțet aromatic, făcut pe vremea trandafirilor.

Ca mâncare în tot timpul boalei să i se dea lapte, lapte bătut, supe (zeamă) de zarzavaturi, de cartofi.

Nu e bine să li se dea fructe cu sâmburi, cum sunt struguri, mure, smeură, coacăză (pomuşoară). Mere, pere, prune etc. se pot mânca fierte cu puțin zahăr și mai bine chiar e să se mănânce numai zeama.

După ce bolnavul s'a vindecat se va lua casa la curățit începând cu lucrurile; tot ceia ce se poate da la fiert se strânge și se fierbe cu leșie obișnuită așa cum știe orice gospodină să o facă din cenușă

Tot cu leșie se poate spăla podelele, pereții, ușele și ferestrele. E mai bine însă ca pereții să se văruiască și văruițul să se facă de jos în sus și cu var proaspăt. Gunoarele, paile din saltele, precum și orice obiecte fără de valoare să se scoată din casă și să se dea foc.

Păzește-te și Domnul te va păzi. — Cunoșcându-se chipul cum se arată tifosul, cât e de ușor de luat, cât de lungă vreme ține, ce urmări rele poate să aibă chiar când bolnavul nu moare, nu se va mai împotrivi nimeni măsurilor de pază ce se iau când molima a izbucnit într'un sat. Fiecare om, care ține la viața lui și a copiilor lui, trebuie să se păzească. Păzindu-se singur păzește și pe alții. Ne știind cum să se păzească, nevoină să se păzească din îndărătnicie, boala îl poate pedepsi chiar cu moartea. Spre binele oamenilor din sat doctorul de plasă pune pe jandarm ca să silească pe fiecare să țină curățenie să ardă gunoaiile, să stronească cu var peste tot locul unde sunt murdăriile. Toate se fac numai ca să se stârpească sămânța boalei și să se oprească molima în loc.

V.

DIZENTERIA ȘI DIAREIA.

Dizenteria este o boală a mătelor; prin unele părți i se mai zice urdinare cu sânge, iar prin altele treapădul cel mare. Sământa acestei boale se găsește tot ca și sământa tifosului în ape, pe fructe și pe mâncări, adusă de muște cu labelor, pe rufele murdărite de bolnavi, dar nefierte și nespălate ca lumea. Așa că în cea mai mare parte, măsurile de pază spuse la tifos, se potrivește și la această boală.

Cum vine boala. — Dizenteria (urdinarea cu sânge) este mai mult o boală din vremea verii; începe pe la sfârșitul lui Aprilie, fiind mai cu temei prin lunile lui Iulie și August și apoi încetul cu încetul scade, se rărește; în lunile reci de iarnă, nu mai rămâne decât pe ici pe colea câte un bolnav, care e însă ca semincerul dintr'o pădure tăiată: asigură sământa pentru anul următor. Cel care s'a îmbolnăvit de dizenterie se poate să o mai capete încă odată.

Omul din bun teafăr se trezește cu dureri mari în pântec și are nevoie să ieasă afară numai decât. După ce iese, are dureri și la șezut; simte iarăși nevoia să iasă; se așează din nou dar treabă mare nu face; are însă dureri grozave la șezut, se screme și se opinteste în zădar, căci nu iese decât puțin scaun amestecat cu sânge, deși durerile nu conținesc. Începe să iasă din ce în ce mai des, uneori muci cu sânge, alte ori ca zeama roșietică când se spală carnea, iar alte ori iese ca răzătura de pe mătele

porcului când le cureți pentru a face caltaboși (cârnați). Cel bolnav își simte puterile sloite, are sete și dureri așa de mari și așa de grozave încât când iese afară crede că se sfârșește.

Bolnavul de dizenterie iese de 30—40—80 de ori pe zi; sunt cazuri când iese și de 200 de ori, aproape într'una.

Copii se îmbolnăvesc mai repede pentru că ei mănâncă tot felul de fructe de pe unde se nimereste și de cele mai multe ori murdare ca vai de ele. Beau apă din toate locurile și duc la gură ce apucă și de pe unde găsesc. Boala se ivește odată cam cu apariția fructelor.

Cum e purtată sămânța bolii. — Am spus că sămânța boalei se găsește în apă; aici este adusă cu praful, ori cu apa de ploaie care spală pământul murdărit de scaunul altor bolnavi de dizenterie. De aceea un mijloc ca să te ferești de boală în timpul bolii este să fierbi apa de băut și să se ție în bună stare fântânele. Vântul duce colbul cu sămânța boalei și-l așează pe frunzele și fructele pomilor așa că cel mai bun lucru de făcut e ca să nu mănânci de cât fructe coapte sau fierte. Mâncările trebuie să fie puse la masă fierbinți, ca să nu se poată așeza pe ele muștele care cu labele lor, pot aduce sămânța boalei. Mâncările reci trebuiesc bine acoperite și bine păzite de aceste gânganii pe cât de vătămătoare pe atât de nesuferite, vârandu-se ori unde.

Chiamă doctorul! — Când avem în casă un bolnav de dizenterie anunțăm îndată pe doctor sau pe agentul sanitar dacă el e mai aproape. Doctorul dându-și seama că este dizenterie (urinare cu sânge) va face bolnavului o injecție cu ser antidizenteric. Este singura doctorie

care-l scapă; celelalte nu fac nici două parale, mai ales descântecele și leacurile băbești. Fără injecția doctorului bolnavul se chinuște pentru multă vreme și o duce meru într'o eșire afară, care îl slăbește și poate să-l dea chiar în oftică. Dacă i se face injecția cu ser de la începutul boalei, atunci repede își vine în fire, se vindecă și boala nu lasă nici o urmă.

Cât ține boala, bolnavului i se pune cârpe muiate căldute pe burtă, i se dă băuturi căldute cu ciai de mușetel (romăniță), iar ca mâncare cartofi fierți, orez fiert, lapte, lapte bătut.

Paza bună trece primejdia rea. — In casă, unde este un bolnav de dizenterie, toată grija trebuie pusă ca să nu se îmbolnăvească și cel sănătos ori să n'o sămănăm pe toate locurile. De aceea trebuie ca cel bolnav să-și facă nevoile într'un vas (oală) de fer smălțuit în care să se toarne var, ori lapte de var, și să nu se puie ori unde la voia întâmplărei. Această oală să se verse într'o groapă adâncă în care să fie pus var din belșug, numai așa putem stârpi sămânța boalei.

Rufele murdare să fie fierte cu leșie tare, iar cel care umblă cu ele să se spele bine cu săpun pe mâini, cu soluție de sublimat unul la mie sau cu acid fenic soluție de cinci la sută.

Diareie.— Dizenteria nu e tot una cu diarea, treapădul fără sânge, de care se îmbolnăvesc une ori copii ca și oamenii mari când mănâncă unele mâncări ce nu le prieste, sau fructe crude chiar curate, dar în cantitate mai mare. Această stricare de stomac, cum i se zice, trece de la sine ori luând, pe o bucatică de zahăr, picăturile lui Davila, ori cumperi de la spitărie prafuri contra diareiei, ori îți faci singur

ciaiuri de coajă de stejar, ori compot (chiselită) de coarne, adică fierbi coarnele și le bei zeama. Ceaiul de izmă încă e foarte bun mai ales când ai și dureri în pânțece. În boala de treapăd (diaree) omul nu iese așa de multe ori afară, nu ese cu sânge și nu are dureri mari cum le are acel care are dizenterie. Bolnavul de dizenterie ese de 30—40—80 și sunt cazuri când, iese și de 200 de ori pe zi, are scaunul cu sânge, scremete și dureri așa de mari, încât cine a avut odată boala asta, n'o uită nici odată.

Leacuri făcute în casă împotriva diareei (treapăd). — 1°) Se ia o mână de boabe de afin și se pun într'un litru de spirt; sticla se așază la cald. Se ia o linguriță din acest spirt, se pune într'un sfert de litru de apă caldă și se bea cu totul. Se ia așa de două ori pe zi până la tămăduire cu cât boabele vor sta mai mult în spirt, cu atâta doctoria va fi mai bună.

2°) Pentru durerile de pânțece este bună și sămânța de anison din care se face o doctorie în felul următor: Se ia o lingură de semințe, se ferbe într'un pahar cu lapte cam 10 minute și apoi se bea cât este încă cald.

3°) Ciaiul de cerentel (cuișoriță, ridichioara) este încă bun. Se taie rădăcina în bucăți mici, se toarnă deasupra apă fierbinte și ciaiul care iese se bea.

4°) Ciaiul de izmă se face așa: se iau patru ori șase frunze de izmă creată, se pun într'un pahar de apă clocotită, se lasă puțin și călduță fiind, se bea.

90-

5.

Pagini alese din Scriitorii români

Biblioteca periodică de popularizare

Editată din fondul cultural al societății „Cartea Românească”

Fiecare număr de 32 pagini, costă 1 Leu.

-
- No. 1. Vasile Alecsandri : O plimbare în munți.
No. 2. Ioan Creangă : Moș Nichifer Coțcarul.
No. 3. M. Eminescu : Poezii.
No. 4. I. Brătescu Voinești : Nuvele.
No. 5. I. L. Caragiale : O făclie de Paște. — La Conac.
No. 6. V. Alecsandri : Ostașii noștri.
No. 7. M. Eminescu : Luceafărul — Călin.
No. 8. P. Ispirescu : Keana Simzeana.
No. 9. Vasile Alecsandri : Dan Căpitan de plai. Grui-Sânger.
No. 10 — 12 P. Ispirescu : Ștefan cel Mare.
No. 13. I. L. Caragiale : Cănuță om sucit — Proces-Verbal.
No. 14. I. Creangă : Moș Ion Roată, Ivan Turbincă.
No. 15-16. G. Coșbuc, St. Osif, I. Ghica, ș.a. Tudor Vladimirescu.
No. 17. Ion Ghica : Despre muncă.
No. 18. M. Eminescu : Fă frumos din lacrimă.
No. 19. G. Coșbuc : Dintr' e neamului nostru.
No. 20. M. Sadoveanu : P. estiri.
No. 21. Ion Ghica : Scrisor către V. Alecsandri.
No. 22—23. Alecsandri, Bo'ntineanu, ș.a. Isus Mântuitorul
No. 24—25. P. Ispirescu : Istoria lui Mihaiu Viteazu.
No. 26. Anton Pann : Istoria lui Arghir și a lui Anadam.
No. 27. Petru Maior : Extrase din operele sale.
No. 28. I. L. Carageale : Hanul lui Mânjoală.
No. 29—30 M. Eminescu : Sărmanul Dionis.
No. 31. Gr. Alecsandrescu : Poezii (Seria I-a).
No. 32. C. Negruzzi : Alexandru Lăpușneanu.
No. 33. Al. Vlahuță : Nuvele.
No. 34. G. Coșbuc : Poezii.
No. 35. Al. Odobescu : Moții, Răscoala Românilor sub Horia.
No. 36. I. L. Caragiale : Schițe.
No. 37. D. Anghel : Nuvele și Amintiri.
No. 38. M. Sadoveanu : Nuvele și povestiri.
No. 39. N. Bălcescu : Din Istoria lui Mihaiu Viteazu.
No. 40. P. Cerna : Poezii.
No. 41. Al. Vlahuță : Nuvele.
No. 42. M. Eminescu : Satire.
No. 43. C. Negruzzi : Proză.
No. 44. Vasile Alecsandri : Poezii populare.
No. 45. Al. Odobescu : Mihnea Vodă cel rău.
No. 46. D. Bolintineanu : Legende istorice.

- No. 47. Ion Creangă : Povestea lui Stan Pătitul.
No. 48. M. Eminescu : Poezii populare.
No. 49. I. L. Caragiale : Povestiri.
No. 50. Ion Ghica. Egalitatea, — Școala acum 50 de ani.
No. 51. Al. Russo : Cântarea României.
No. 52. Gr. Alexandrescu : Fabule.
No. 53 — 54 V. Alecsandri : Istoria unui galben.
No. 55. P. Dulfu : Din povestea lui Făt frumos.
No. 56. Al. Donici : Fabule.

Trimitându-se banii cu mandat postal, se expediază broșurile franco de Societatea „Cartea Românească”, Bul. Academiei, 3, București

BIBLIOTECA CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

SUB ÎNGRIJIREA REDACȚIONALĂ A D-LUI I. SIMIONESCU
Profesor Universitar și Membru al Academiei

Seria A. „Știința pentru toți“.

Primele numere vor cuprinde:

- No. 1. **Omul primitiv**, *Cum eră*, de Profesorul
I. Simionescu.

No. 2. **Gazul methan**, de Prof. I. Simionescu.

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

Primele numere ce vor apare sunt:

- No. 1. **Îngrijirea pasărilor**, (*boalele lor*), de
C. S. Motaș, profesor universitar.
No. 2. **Despre tovărășii**, de Preotul Dron.
No. 3. **Câteva boale molipsitoare**, de D-r.
I. Gheorghiu.

No. 4. **Grădina din jurul casei**, de G. Gheorghiu,
directorul școlii de agricultură a Academiei.

No. 5. **Casa**, *Cum se construiește și cum se îngri-
jește*, de prof. I. Simionescu.

Seria C. „Din lumea largă“. Primele numere
vor cuprinde:

1. **Ucraina**, de Nastase G., asistent universitar.
2. **Cehoslovacia**, de Prof. I. Simionescu.

În fiecare săptămână va apare câte un număr ce va cuprinde 32 pagini,
format mare și se va vinde cu 2 Lei.

Se pot face abonamente pentru 25 numere, trimițând 45 lei prin mandat
postal la Societatea „Cartea Românească” București Bulevard
Academiei, 3.

Se vor vinde la toate librăriile și depozitarii de gazete din țară.